

બેન્કિંગ ક્ષેત્ર સામેનો મોટો પડકાર : એન.પી.એ (અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકના સંદર્ભમાં અભ્યાસ)

¹ માળી શિતલ આર., ² રાણા યશ એમ.,

¹ વિદ્યાર્થી (GSET), ² વિદ્યાર્થી,

¹ અર્થશાસ્ત્ર વિભાગ, વી.એન.એસ.જી.યુ. સુરત. ² અર્થશાસ્ત્ર વિભાગ, વી.એન.એસ.જી.યુ., સુરત.

Email: ¹ malisheetal8667@gmail.com, ² yashrana8667@gmail.com

સારાંશ (Abstract): પ્રવર્તમાન સમયમાં બેન્કિંગ ક્ષેત્રમાં ઘણા જટિલ પ્રશ્નો ઉદ્ભવ્યા છે જે આર્થિક વિકાસને અવરોધે છે. બેન્કિંગ ક્ષેત્ર સામેનો સૌથી મોટો પડકાર એન.પી.એ છે. જેથી પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બિનકાર્યશીલ અસ્ક્યામત શું છે? કઈ રીતે ઉદ્ભવે છે? અર્થતંત્ર અને બેન્કિંગ ક્ષેત્ર પર તેની શી અસર થાય છે? તે જાણવાનો પ્રવાસ કરવામાં આવ્યો છે. પ્રસ્તુત પ્રશ્ન ને તપાસવા માટે ગૌણ માહિતીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકના 2005-06 થી 2016-17 ના સમયગાળા દરમિયાન કુલ અને ચોખ્ખું એન.પી.એ ના આંકડાઓ લઈને વિશ્લેષણ કરવામાં આવેલ છે.

શબ્દ સૂચિ (Keywords): એન એ.પી. : - બેન્કિંગ ક્ષેત્ર સામેનો મોટો પડકાર.

પ્રસ્તાવના:-

દેશના આર્થિક વિકાસમાં બેંકો મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે. બેંકોએ આર્થિક વૃદ્ધિના વાહકો છે. બેન્કિંગ વ્યવસાયમાં વિવિધ જોખમો રહેલા છે જેમકે CREDIT RISK તરલતા જોખમ વ્યાજનું જોખમ, બજારનું જોખમ, કાર્યકારી જોખમ અને સંચાલન આ જોખમો સિવાય લોનનું પુનઃપ્રાપ્તિ એ ખુબ જ મહત્વપૂર્ણ જોખમ છે જે બેન્કની નાણાકીય સ્થિતિ, લોનની વસુલાત અથવા તેના બિન-કાર્યશીલ અસ્ક્યામતોના સ્તર પર આધારિત છે. ઘટાયેલા એન.પી.એ સામાન્ય રીતે છાપ આપે છે કે બેન્કોએ વર્ષોથી તેમની ક્રેડિટ મૂલ્યાંકન પદ્ધતિને મજબૂત કરી છે અને એન.પી.એ મા વૃદ્ધિ થતા અથવા ડાલના સમયમાં બેન્કિંગ ક્ષેત્રમાં વધતા જતા એન.પી.એ ના કારણે બેંકોની નફાકારકતા ઘટવા પામી છે જે બેન્કિંગ ક્ષેત્રની એક ગંભીર સમસ્યા છે. જાહેરક્ષેત્રની બેંકોમાં એન.પી.એ ની તીવ્રતા અન્ય બેંકોની તુલનામાં વધુ છે બેન્કિંગ ક્ષેત્રમાં બેંકોની કાર્યક્ષમતા અને નફાકારકતાને સુધારવા માટે એન.પી.એ ને ઘટાડવાની અને નિયંત્રણ કરવાની જરૂર છે.

બેન્કિંગ ક્ષેત્ર:-

"બેન્કિંગનો વિકાસ એ વાણિજ્યના વિકાસનું કારણ અને પરિણામ બને છે".

આધુનિક યુગમાં બેંકો કોઈપણ રાષ્ટ્રની અર્થવ્યવસ્થાનું એક મહત્વનું અંગ છે. દેશના ઝડપી, સર્વાંગી અને તંદુરસ્ત વિકાસ, માટે વિકસિત બેન્કિંગ ક્ષેત્ર એ એક અનિવાર્ય આવશ્યકતા છે. બેન્ક શબ્દની ઉત્પત્તિના વિશે જુદા-જુદા મત પ્રવર્તે છે. કેટલાક નિષ્ણાતોના મત પ્રમાણે બેન્ક શબ્દ બેક્સ અથવા બેક શબ્દ જેનો અર્થ પાટલી થાય છે તે પરથી ઉતરી આવ્યો છે તેમજ બીજા કેટલાક નિષ્ણાતોના મત મુજબ બેંક શબ્દનો અર્થ સંયુક્ત ભંડોળ થાય છે તે જર્મન શબ્દ બેંક ઉપરથી આવેલો છે.

બેન્કની વ્યાખ્યા:-

પ્રો. કાઉથરના માટે મુજબ બેન્કિંગ પદ્ધતિના ત્રણ પૂર્વજો છે.

1. વેપારી

2. શાહુકાર

3. સોની

બેન્કની વ્યાખ્યા આપતા તેઓ જણાવે છે કે જે લોકો નાણું ફાજલ પાડી શકે છે કે બચાવી શકે છે તેમની પાસેથી નાણું એકતું કરવાનું તેમજ જેને નાણાંની જરૂર છે. તેમને ધિરાણ આપવાનું કાર્ય કરતી સંસ્થા એ બેન્ક છે.

બોમ્બે પ્રોવિન્સિયલ બેન્કિંગ ઈન્કવાયરી કમિટીના મુજબ બેન્કિંગ એટલે મારી બુદ્ધિ અને બીજા લોકોના નાણાં". BANKING IS MY BRAIN AND OTHER PEOPLE'S MONEY "

અભ્યાસના વિષયની પસંદગી:-

જ્યારે આપણે કોઈ પણ અભ્યાસ કરવાનો હોય સૌપ્રથમ તો આપણે વિષયની પસંદગી કરવી પડે છે. વિષયની પસંદગી કરવી એ સૌથી જટિલ કામ છે. પ્રવર્તમાન સમયમાં બેન્કિંગ ક્ષેત્રે સામે ઘણી બધી સમસ્યાઓ જોવા મળે છે. તેમાની સૌથી જટિલ સમસ્યા વધતા-જતા એન.પી.એ ની છે. એન.પી.એ શું છે ક્યા કારણે વધે છે. કઈ બેંકમાં બિન-કાર્યશીલ અસ્ક્યામતો વધુ છે તે તમામ બાબતો જાણવા માટે અભ્યાસ માટે આ વિષયની પસંદગી કરવામાં આવે છે.

અભ્યાસના હેતુઓ:-

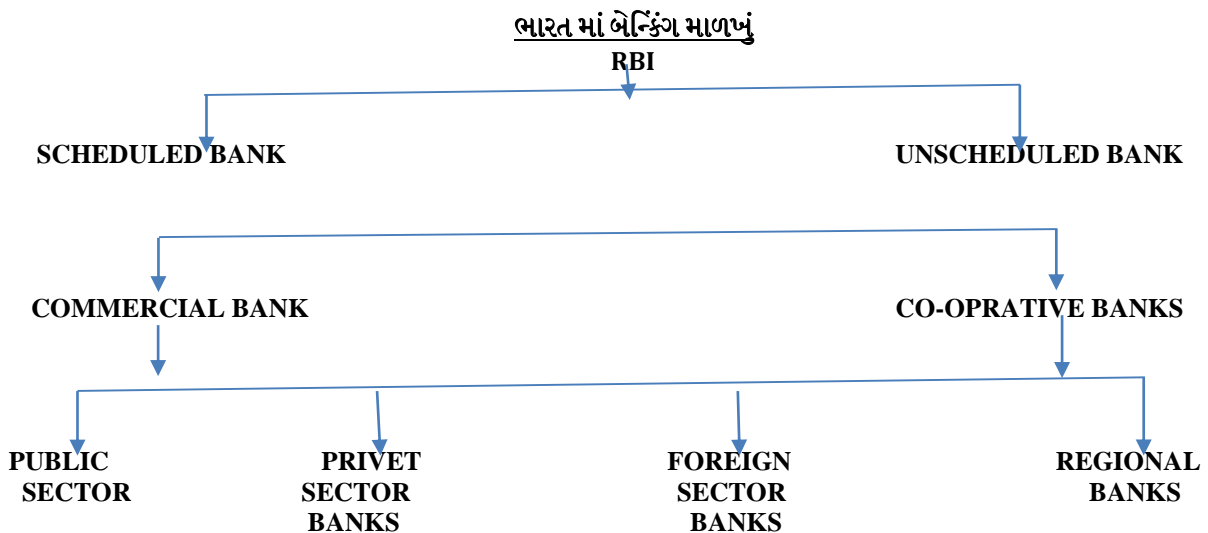
- પ્રવર્તમાન સમયમાં બેન્કિંગ ક્ષેત્ર સામે કયા-કયા પડકારો છે તે જાણવાનો હેતુ.
- બિન-કાર્યશીલ અસ્ક્યામતો શું છે, તેમજ બિનકાર્યશીલ અસ્ક્યામતો બનવાના કારણો શું છે તે જાણવાનો હેતુ.
- એન.પી.એ ની અસરો શું થાય છે તે જાણવાનો હેતુ.
- કુલ એન.પી.એ વધુ સ્થિર છે કે ચોખ્ખું એન.પી.એ વધુ સ્થિર છે તે જાણવાનો હેતુ .તેમજ કઈ બેંકમાં એન.પી.એ સૌથી વધુ સ્થિર છે તે જાણવાનો હેતુ.
- વિવિધ બેંકોની કુલ અને ચોખ્ખું એન.પી.એ નો GDP સાથે કેવો સંબંધ છે તે જાણવાનો હેતુ.
- સમય માં એક એકમ નો ફેરફાર થતા એટલે કે પ્રતિવર્ષ સરેરાશ બેંકો ના એન.પી.એ માં વધારો થાય છે કે નહિ, અને જો વધારો થતો હોઈ તો કેટલો થઈ છે તે જાણવાનો હેતુ.

માહિતીના સ્ત્રોત:-

અહીં અભ્યાસ માટે ગૌણ માહિતી મેળવામાં આવી છે .અહીં વિષય સંબંધિત ગૌણ માહિતી મેળવામાં માટે યુનિવર્સિટીના અર્થશાસ્ત્ર વિભાગના ગ્રંથાલયનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે .ઉપરાંત સમાચાર પત્ર, સામાયિકો, પુસ્તકોમાંથી તેમજ પૂર્વ થયેલા સંશોધન લેખમાંથી માહિતી મેળવામાં આવેલ છે .આજના સમયમાં માહિતી મેળવાનો મહત્વનો સ્ત્રોત ઈન્ટરનેટ છે .ઈન્ટરનેટ પરથી પણ કેટલીક માહિતી મેળવામાં આવી છે.

માહિતીનું વિશ્લેષણ:

સંશોધન પ્રક્રિયામાંથી માહિતી એકત્રીકરણ કાર્ય પછી માહિતીનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવેલ છે .અહીં વિષય સંબંધિત માહિતીનું વિશ્લેષણ કોમ્પ્યુટર સોફ્ટવેર જેવા કે માઈક્રોસોફ્ટ, એક્સેલ, SPSS વગેરેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યું છે.

[source:- myimsv2.imsindia.com , 2-2-2019,4:03pm]

પ્રવર્તમાન સમયમાં બેન્કિંગ ક્ષેત્ર સામે આવેલ પડકારો, સમસ્યા:

1) નોન પરફોર્મિંગ એસેટ્સ:-બે વર્ષમાં એન.પી.એ એ બેન્કિંગ સેક્ટર માટે ગંભીર ચિંતાનો વિષય બન્યો છે .એન.પી.એ એ મોટી માત્રામાં બેંકોની ક્રેડિટ ડિલિવરી પર અસર કરી છે.એક સર્વે મુજબ, બેન્કિંગ સિસ્ટમમાં કુલ એન.પી.એ એ કુલ લોનના માત્ર 2.36% છે .જો કે પુનર્ગૃહિત અસ્ક્યામતો ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે .તો ભારત સંપત્તિ એકાઉન્ટ સિસ્ટમમાં કુલ લોનમાંથી 10.9% હશે IMF મુજબ ભારતમાં કુલ દેવું આશરે 37% જોખમમાં છે. ભારતના સૌથી મોટી ધિરાણકરતી બેન્ક SBI એ વર્ષ 2015-16 ના નાણાકીય વર્ષના વર્ષના ત્રીજા ક્વાર્ટરમાં 1259,49 કરોડ રૂપિયાની ચોખ્ખો નફામાં 67%નો ઘટાડો નોંધાવ્યો હતો અને ખરાબ થવા બદલ 20692 કરોડ રૂપિયાની વર્ગીકૃત લોનની જાહેરાત કરી હતી.

અંદાજમુજબ માર્કેટ લીડર SBI અને તેના સહયોગીઓ સહીત 24 સૂચિબદ્ધ જાહેરક્ષેત્રની બેંકોના એકત્રિત કુલ એન.પી.એ 31 ડિસેમ્બર 2015ના રોજ 393035 કરોડ રૂપિયાની હતી.આર્થિક સર્વે 2015-16 એ બેંકો સાથેના વધતા ખરાબ દેવા અને ભવિષ્યમાં તેમની સંભવિતતા વિષે નીતિ નિર્માતાઓને ચેતવણી આપી હતી.

2) ઘટાડેલા નફા:-2015-16 માં ચોથા વર્ષ માટે બેલેન્સશીટના વિકાસમાં બેન્કિંગ સેક્ટરમાં મંદી નોંધાય .નફાનું વળતર 1% કરતા નીચું રહેવાથી નફાકારકતામાં નિરાશા વધી .વધુમાં કુલ બેન્કિંગ સેક્ટરની કુલ સંપત્તિમાં પીએસબી નો હિસ્સો 72% જેટલો છે .નફાના સંદર્ભમાં તેનો કુલ નફામાં માત્ર 42% હિસ્સો છે.

3) મોનેટરી ટ્રાન્સમિશન ઈસ્યુ:-ઘટાડેલા નફાની જેમ, બેન્કિંગ ક્ષેત્રમાં વધતો એન.પી.એ પણ મોટી સમસ્યા છે કુળાવો અને કુળાવોની અપેક્ષામાં ઘટાડાને કારણે RBIએ જાન્યુઆરી અને સપ્ટેમ્બર 2015 વચ્ચે રેપોરેટમાં 100 બેસીસ પોઈન્ટનો ઘટાડો કર્યો છે.

4) **ભ્રષ્ટાચાર:-**હમણાં સુધી બેન્કિંગ ક્ષેત્રમાં થયેલા ભ્રષ્ટાચારોએ બેન્કિંગ ક્ષેત્રની નબળી બિનઆયોજિતનાણાકીય વ્યવસ્થાનો નિર્દેશ કરે છે .અગાઉ ગ્લોબલ ટ્રસ્ટ બેન્ક અને બેન્ક ઓફ બરોડામાં કોભાંડો દર્શાવે છે કે કેટલાક અધિકારીઓએ તેમના વ્યક્તિગત લાભ માટે ઉદારીકરણની છાબના આધારે કેટલીક સ્વતંત્રતા આવી છે તેનો દુરુપયોગ કર્યો છે આ કોભાંડોએ આ બેંકોની છબીને ખરાબ રીતે નુકશાન પહોંચાડ્યું છે .જેના પરિણામે બેન્કિંગ ક્ષેત્રમાં નફાકારકતા ઘટી છે ભ્રષ્ટાચારને કારણે બેન્કિંગ ક્ષેત્રના એન.પી.એ માં વધારો થાય છે જે દાલ નો મોટો પ્રશ્ન છે.

5) **મેનેજમેન્ટમાં કટોકટી:-**જાહેરક્ષેત્રની બેંકો આ દિવસોમાં વધુ કર્મચારીઓને નિવૃત્ત કરે છે .તેથી, નાના કર્મચારીઓ મોટો અનુભવી કર્મચારીઓને બદલી રહ્યા છે .પરિણામે મધ્યમ અને વરિષ્ઠસ્તરે વર્યુઅલ વેક્યુમ હશે .મધ્યમ વ્યવસ્થાપનની ગેરહાજરીથી બેંકોની નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા પર પ્રતિકૂળ અસર થાય છે.

6) **ખોટ:-**પ્રવર્તમાન સમયમાં બેન્કિંગ ક્ષેત્રનો બીજો મહત્વનો પ્રશ્ન ખોટ (LOSS) નો છે .ભારતદેશમાં પ્રવર્તમાન સમયમાં ઘણી બધી બેન્કોને મર્જ)જોડાણ (કરી દેવામાં આવે અથવા બીજી મોટી બેંકમાં વિલીનીકરણ કરી દેવામાં આવે પણ શું આવું કરવાથી ખોટ કરતી બેન્કને નફો થશે તે મોટામાં મોટો પ્રશ્ન છે .બિનકાર્યશીલ કે ચાલતી બેન્કને અન્ય સંધર બેન્ક સાથે જોડવાથી અન્ય બેન્કના નફા પર શાખ પર અસર થાય છે આમ ખોટ કરતી બેંકો સામે ક્યા પગલાં લેવા તે પ્રવર્તમાન બેન્કિંગ ક્ષેત્રમાં સૌથી મોટામાં મોટો પ્રશ્ન છે.

7) **હરીફાઈ :-**વૈશ્વિકીકરણને કારણે બેન્કિંગ ક્ષેત્રની સ્પર્ધાત્મક વધારવાના પ્રયત્નો પણ થાય છે .હમણાં ડિજિટલ ઈન્ડિયાનો ખ્યાલ ભારતીય અર્થતંત્રમાં અમલમાં મુકવામાં આવેલ છે .પરંતુ પ્રવર્તમાન સમયમાં પણ 64.84%(2011) લોકો ગામડામાં રહે છે .જેમના ઘણા બધા લોકો ટેકનોલોજીથી અજ્ઞાત છે અથવા તો આધુનિકતાના સાધનો તેમની પાસે ઉપલબ્ધ નથી તો આવા સમયે ડિજિટલ ઈન્ડિયા ને કેટલી સફળતા મળશે એ એક વિવાદનો મુદ્દો છે ડિજિટલ ઈન્ડિયાનું એક પરિણામ એ આવ્યું કે તેને કારણે સાર્થક કાર્ગમ વધ્યા છે આમ E-COMMERCE એ બેન્કિંગ ક્ષેત્રનો મોટો પ્રશ્ન છે.

એન.પી.એ :- બેન્કિંગ ક્ષેત્ર સામેનો મોટો પડકાર:

એન.પી.એ નો અર્થ:-બેન્કોએ પ્રજાને)ઉદ્યોગપતિ,સામાન્ય માનવી, ખેડૂતો ETC ...) આપેલ લોન જ્યારે પ્રજા તે લોનની ચુકવણી બેન્કને ન કરે અથવા ચુકવણી કરવામાં અસમર્થ બને ત્યારે આવા નાણાં /સંપત્તિ બેન્ક માટે આવક ઉત્પન્ન કરતું નથી .આવા નાણાં /સંપત્તિ બેંકો માટે બિન કાર્યક્ષમ બને છે જેને નોન પરફોર્મિંગ એસેટ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

ભારતીય અર્થતંત્રમાં RBI સમગ્ર બેન્કિંગ સિસ્ટમનું નિરીક્ષણ કરે છે RBI એ એન.પી.એ ને ક્રેડિટ સુવિધા તરીકે વ્યાખ્યાયિત કર્યું છે. RBI ના મતાનુસાર એન.પી.એ ને નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યું છે .90 દિવસથી વધુ સમયગાળા માટે વ્યાજ કે હપ્તાની રકમ મુલતવી હોય તો તે લોન કે ખાતાને એન.પી.એ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે

ગ્રાહકોની લોનએ બેન્ક માટે સંપત્તિ છે.આ સંપત્તિ માંથી બેન્ક ને વ્યાજ રૂપે આવક થાય છે.પરંતુ જ્યારે ગ્રાહક દ્વારા લોનનું વ્યાજ ચૂકવવામાં જ ન આવે તો તે ઘાલખાધ નુકસાન તરીકે બેન્કના ખાતા માંથી માંડીવાડવામાં આવે.

1991માં નરસિંહ સમિતિ એ એન.પી.એ નિર્ધારણ માટેના માનકો રજૂ કર્યા તે મુજબ જ લોન ખાતા માં 180દિવસ સુધી વ્યાજ અને હપ્તો ચુકવવામાં ન આવે તો તેએન.પી.એ માં પરિવર્તિત થઈ જશે.

આમ એન.પી.એ એટલે જો તમે કોઈ બેન્ક પાસેથી લોન લીધી હોય અને EMI ન ચુકવતા હોય એટલેકે ઉધાર લેનાર 90 દિવસ માટે વ્યાજ અથવા મુખ્ય ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળ રહેવા હોય ત્યારે તે લોન બિન કાર્યક્ષમ સંપત્તિ ગણવામાં આવે છે બિન કાર્યશીલ અસ્ક્યામતો બેન્કને બાળવા માટે જવાબદાર છે અને તે લોન દર અને વ્યાજના દરને અસર કરે છે .

એન.પી.એ ત્રણ ભાગમાં વિભાજિત કરવામાં આવી છે .

1. માનક પર ખરી ન ઉતરનાર સંપત્તિ]SUBSTANDARD ASSET]-12મહિના કે તેથી ઓછા સમય માટે એન.પી.એ
2. શંકાસ્પદ સંપત્તિ]DOUBTFULL ASSET] - 12મહિના સુધી સબસ્ટેન્ડર્ડ રહી હોઈ
3. ડૂબી જનાર સંપત્તિ]લોસ-]જેમાંથી રિકવરી નહિવત આશા હોઈ.

એન.પી.એ ના ઉદાહરણ તરીકે વિજય માલ્યાને જોઈ શકાય કે જે બેન્કમાંથી પેસા લઈને તેની ચુકવણી ન કરી અને દેશની બહાર જતો રહ્યો.

એન.પી.એ એ બેન્કની નાણાકીય કામગીરીના વિશ્લેષણમાં એક મહત્વપૂર્ણ પરિણામ છે કારણ કે બેંકોના માર્જિનમાં ઘટાડો કરે છે સંપત્તિની ગુણવત્તા અને બેંકોના અસ્તિત્વ પર જોખમ ઉભું કરવા ઉપરાંત તે તરલતા અને નફાકારકતાને અસર કરે છે .બેંકોના ધિરાણના જોખમને દર્શાવે છે . એન.પી.એ લગભગ 25 વર્ષ પહેલા બેંકિંગ ક્ષેત્રમાં ઉભરી આવ્યું હતું .એન.પી.એ થી અસરગ્રસ્ત બેંકોની ટકાવારી પર નિરાશાજનક સંકેતો ઉભા થયા છે.

હાલમાં જાહેરક્ષેત્રની બેંકો ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકો કરતા વધુ સમસ્યાઓ અનુભવી રહ્યા છે બેન્કિંગ ક્ષેત્રમાં વધતા જતા એન.પી.એ ના સ્તરને કારણે અર્થતંત્ર પર ઘણી બધી ગંભીર અસરો થઈ શકે એમ છે .જો એન.પી.એ ને યોગ્ય રીતે સંચાલિત ન કરવામાં આવે તો તે નાણાકીય અને આર્થિક અધોગતિનું કારણ બની શકે છે જેના કારણે મૂડીરોકાણનો પ્રવૃત્તિ પર પ્રતિકૂળ અસર થઈ શકે છે.

એન.પી.એ બનવાના કારણો:

1) **બેન્કિંગ કામગીરી /ખરાબ ધિરાણ પધ્ધતિ:-**એન.પી.એ બનવાના અનેક કારણો છે .જેમનું એક અગત્યનું કારણ ખરાબ ધિરાણ પધ્ધતિ છે .બેન્કિંગ તંત્રમાં ધિરાણ પધ્ધતિ બિનકાર્યક્ષમ છે .જે વ્યક્તિ/પેઢી/ઉદ્યોગને ધિરાણ કરવામાં આવે છે.તેની યોગ્ય ચકાસણી થતી નથી જેના કારણે ધિરાણ લેનાર બેન્કના પેસા લઈને પાછા આપતા નથી વિજય માલ્યા, નીરવ મોદી એ આના દાખલ છે. બેન્કનું મુખ્ય કાર્ય એ હોય છે કે વ્યક્તિને લોન આપવામાં

આવે તેની સંપૂર્ણ માહિતી મેળવી પછી ધિરાણ આપવું જાહેર ક્ષેત્રની બેંકોમાં ધિરાણ પધ્ધતિ વધુ નબળી છે જેના કારણે જાહેર ક્ષેત્રની બેંકોમાં એન.પી.એ અન્ય બેંકોની તુલનામાં વધુ છે.

2) અર્થતંત્રનું ઉદારીકરણ:-અર્થતંત્રમાં આયાત નિકાસ ક્ષેત્ર ઉદારનીતિ અપનાવામાં આવી છે જેના કારણે દેશના ઉદ્યોગો વૈશ્વિક સ્પર્ધાત્મક બજારમાં આવવા માટે ઉત્પાદન વધારવા માટે બેંકો પાસેથી મોટા પ્રમાણમાં લોન લીધી હતી પરંતુ મોટા ભાગના ઉદ્યોગો વૈશ્વિક બજારમાં ટકી શક્યા નહિ જેને કારણે તેઓ બેંકોની લોનની ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળ અને આ બધી લોનો બિન-કાર્યશીલ બની આમ અર્થતંત્રમાં થયેલ આર્થિક ઉદારીકરણ પણ એન.પી.એ બનાવા માટે જવાબદાર છે.

3) મંદી :-અર્થતંત્રમાં મંદીની સ્થિતિ આવતા આવક,ઉત્પાદન,નિકાસ,ઘટવા માટે છે .ઉદ્યોગોએ બેન્કોમાંથી લીધેલ લોનો ચૂકવી શકતા નથી કારણે મંદીના ગાળામાં ઉત્પાદન,આવક ઘટી રહ્યું હોય છે .આમ મંદીને કારણે ઘણી બધી બેંકોની સંપત્તિ બિનકાર્યશીલ બનવા પામી છે.

4) રાજકારણીય પરિબળ:-એન.પી.એ બનાવા માટે રાજકારણીય પરિબળ અથવા સરકારની નીતિ અગત્યનું કારણ બને છે .સરકાર દ્વારા લેવાયેલ ઘણા બધા નિર્ણયો સંપત્તિને બિનકાર્યશીલ બનાવે છે હાલના સમયમાં સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલ ખેડૂતોને લોનમાફી ને કારણે એન.પી.એ માં વધારો થશે ખેડૂતોએ જે બેન્કોમાંથી લોનલીધી હતી તે બેંકોમાં એન.પી.એ વધવા પામશે આમ રાજકારણીય પરિબળ પણ એન.પી.એ બનવા માટે જવાબદાર છે.

5) તાજેતરના સમયમાં વ્યાજના દરમાં થતા વધારાને કારણે પણ એન.પી.એ માં વધારો થયા છે.ધિરાણ લેનાર ઉંચા વ્યાજના દરો ન ચૂકવી શકે અથવા ઉંચા વ્યાજના દરો ચુકવામાં અસમર્થ બને તો બેન્કની તે લોન/અસ્ક્યામતો એન.પી.એ(બિનકાર્યક્ષમ સંપત્તિ (બનવા પામે છે.

6) બેંકોની આક્રમક ધિરાણનીતિ:-પ્રવર્તમાન સમયમાં બેંકોની આક્રમક ધિરાણનીતિને કારણે પણ કાર્યશીલ અસ્ક્યામતો બિનકાર્યશીલ બને છે .બેંકો મોટા પ્રમાણમાં ધિરાણ કરી દે છે અને ધિરાણ કરેલ સંપત્તિ નાણાંની વ્યક્તિ,પેઢી,ઉદ્યોગ દ્વારા ચુકવણી ન કરવામાં આવે તો તે બિનકાર્યશીલ બનવા પામે છે.

7) આ ઉપરાંત એન.પી.એ બનાવા માટેના અન્ય કારણો પણ છે.જેમકે કુદરતી કારણો આપત્તિ ,વ્યાપાર ચક્ર, રોગચાળો, ગંભીર બીમારી ETC. દાખલા તરીકે કુદરતી આપત્તિ /કારણ ખેડૂતે ઉત્પાદન કરવા માટે લોન લીધી હોય પરંતુ અમુક સંજોગોવસાત દુકાળની સ્થિતિ ઉભી થાય તો ખેડૂતનો પાક નાશ થાય છે જેન કારણે ખેડૂત લોનની ચુકવણી કરી શકતો નથી અને બેંકોની આવી લોન/સંપત્તિ બિનકાર્યશીલ બનવા પામે છે.

8) ઉપરોક્ત કારણો ઉપરાંત બીજા કેટલાક કારણો નીચે મુજબ છે જે સંપત્તિને બિનકાર્યશીલ બનાવા જવાબદારજેમકે.....

- આંતરિક બેન્ક મેનેજમેન્ટ કારણે,કેડીટનીતિ,કેડિટની શરતો ETC ...
- બેંકોના કાર્યપર યોગ્ય દેખરેખ અને અનુવર્તો પગલાંઓનો અભાવ.
- ગીરો અને નાદારી પર અપૂરતી કાનૂની જોગવાય.
- આર્થિક નીતિઓ.
- એક્સાઈઝ/આયાત ડ્યુટી ETC ...

એન.પી.એ ની અસરો:

ભારતીય બેન્કિંગ સિસ્ટમમાં એન.પી.એ ની સમસ્યા સૌથી અગ્રણી અને સૌથી ભયંકર સમસ્યા છે જેને સમગ્ર બેન્કિંગ સિસ્ટમ ઉપર નકારાત્મક અસર કરી છે .ઉચ્ચ એન.પી.એ ગુણોત્તર રોકાણકારો, થાપણદારો, ધિરાણકારો વગેરેના આત્મવિશ્વાસને ભાંગી પાડે છે .લોનની બિન-વસુલાત માત્ર નફાની વધુ પ્રાપ્તિને જ નહિ પરંતુ બેંકોની નાણાકીય સુનિશ્ચિતતાને પણ અસર કરે છે એન.પી.એ ની અસરો નીચે મુજબ જોઈ શકાય છે.

1) નફાકારકતા:-વધતું જતું એન.પી.એ નફા પર નુકસાનકારક અસર મૂકે છે કારણકે બેંકો એક તરફ આવક કમાવવાનું બંધ કરે છે અને બીજી બાજુ પ્રમાણભૂત અસ્ક્યામતોની સરખામણીએ વધુ જોગવાઈઓ આકર્ષિત કરે છે .સરેરાશ બેંકો વધતી એન.પી.એ ના આશરે 25% થી 30% વધારાની જોગવાઈ પ્રદાન કરે છે જે બેંકોની નફાકારકતા પર સીધી અસર કરે છે.

2) એસેટ (કેડિટ) સંકોચન:-વધેલા એન.પી.એ બેંકોમાં ભંડોળના રિસાયક્લિંગ પર દબાણ મૂકે છે .અને વધુ ધિરાણ આપવા માટે બેંકોની ક્ષમતા ઘટાડે છે જે ઓછા વ્યાજની આવકમાં પરિણામે છે .તેમની સ્ટોક સાથે કરાર કરે છે .જે આર્થિક મંદી તરફ દોરી શકે છે.

3) જવાબદારી વ્યવસ્થાપન:-ઉચ્ચ એન.પી.એ માં પ્રકાશમાં બેંકો એક બાજુથી થાપણો પરના વ્યાજના દરોમાં ઘટાડો કરે છે અને NIM ને ટકાવી રાખવા માટેના એસવાન્સિસ પર ઉંચા વ્યાજ દરો લેશે આ સરળ નાણાકીય મધ્યસ્થી પ્રક્રિયામાં અવરોધ ઉભો થઈ શકે છે અને બેંકોમાં વ્યવસાય તેમજ આર્થિક વૃદ્ધિને અવરોધે છે.

4) શેરધારકોને વિશ્વાસ પર થનાર અસરો:-સામાન્ય રીતે શેરહોલ્ડર્સ ઉંચી ડિવિડન્ડ અને માર્કેટ કેપિટલાઈઝેશન દ્વારા તેમના રોકાણ મૂલ્યમાં વધારો કરવા ઈચ્છે છે .આ ત્યારેજ શક્ય બને જ્યારે બેન્ક નોંધપાત્ર પ્રમાણમાં નફો પ્રાપ્ત કરે વધેલા એન.પી.એ ના સ્તરે બેન્કના વ્યવસાય તેમજ નફાકારકતા પર પ્રતિકૂળ અસર થવાની સંભાવના છે, તેથી શેરધારકોને તેમની મૂડી પર બજાર વળતર પ્રાપ્તિ થતું નથી અને કેટલીકવાર તે રોકાણોનું મૂલ્ય ઘટાડે છે હાલના દિશાનિર્દેશો અનુસાર, બેંકોના નેટ એન.પી.એ સ્તર 5% અને તેનાથી ઉપરના છે .તેઓને RBI તરફથી ડિવિડન્ડ જાહેર કરવા માટે પૂર્વ મંજૂરીની જરૂર અને ડિવિડન્ડ ચુકવણી પર મર્યાદા નક્કી કરવાની જરૂર છે.

5) જાહેર વિશ્વાસ:-ઉચ્ચ એન.પી.એ નાકારણે બેન્કિંગ સિસ્ટમની વિશ્વસનીયતા પણ ખુબ પ્રભાવિત છે કારણકે બેન્કિંગ સિસ્ટમની સાધારણતામાં સામાન્ય લોકોના વિશ્વાસન ડગમગી જાય છે વધેલા એન.પી.એ નાણાંની પ્રવાહિતતાના મુદ્દા ઉભા કરી શકે છે, જે ડિપોઝિટરો દ્વારા બેન્ક પર ચાલવાની શક્યતા છે આમ એન.પી.એ ની વધેલી ઘટનાઓ માત્ર બેંકોને જ અસર કરતી નથી પરંતુ સમગ્ર અર્થતંત્રને પણ અસર કરે છે

ટૂંકમાં ઉચ્ચ એન.પી.એ બેંકોના તમામ મહત્વપૂર્ણ નાણાકીય ગુણોત્તરપર અસર કરે છે.જેમકે નફાકારકતા, ડિવિડન્ડ, પેઆઉટ, જોગવાઈ કવરેજ રેશિયો)PROVISION COVERAGE RATIO) કેડિટ સંકોચન ETC.તેમજ એન.પી.એ ના કારણે બેન્કની શેરની કિંમતને પર અસર થાય છે.બેન્કની

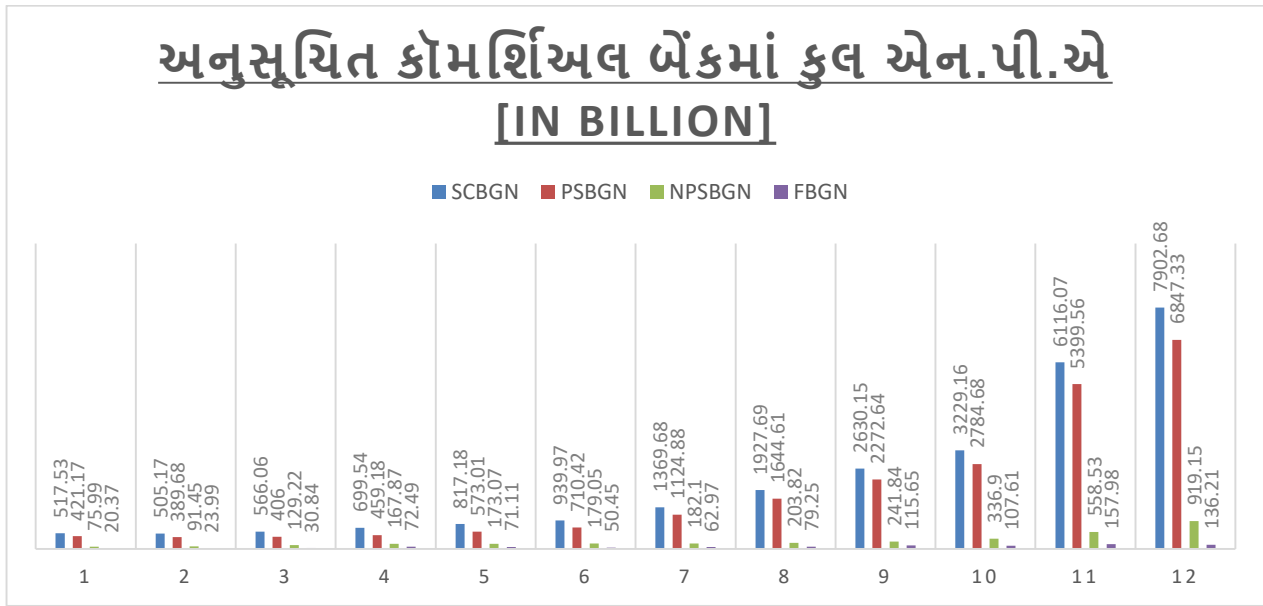
શેરની કિંમતમાં ઘટાડો થાય છે.એન.પી.એ ના કારણે બેન્કની શાખ પર નકારાત્મક અસર થાય છે એન.પી.એ માં થતો વધારો ડિપોઝિટરોના આત્મવિશ્વાસને ભાંગી નાખે છે .

અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંક માં એન.પી.એ:

અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકએ બેંકો છે જે RBI ACT 1934 ના બીજા શેડ્યુલમાં શામેલ છે .અને જે ડિપોઝિટ સ્વીકારવા લોન અને અન્ય બેન્કિંગ સેવાઓને આપીને બેન્કિંગનો સામાન્ય વ્યવસાય કરે છે .અનુસૂચિત વાણિજ્યિક બેંકો અને અનુસૂચિત સહકારી બેંકો વચ્ચેનું મુખ્ય તફાવત તેમના હોલ્ડિંગ પેટર્ન છે, કારણકે સહકારી સંસ્થાઓ ક્રેડિટ સંસ્થાઓ તરીકે સહકારી સોસાયટી એક્ટ હેઠળ નોંધાયેલી છે.

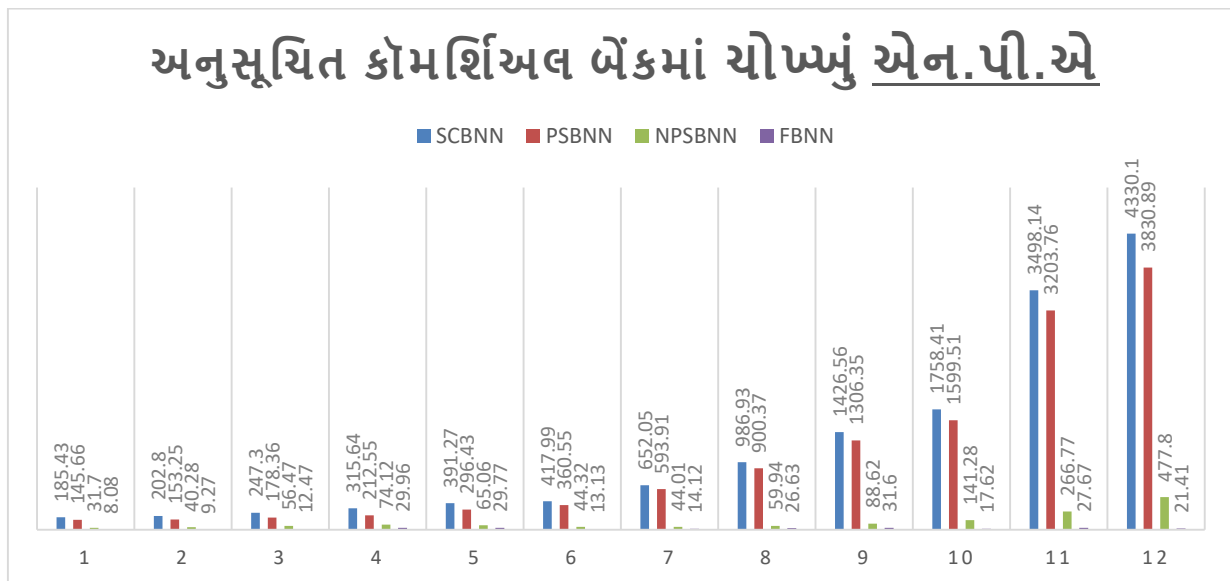
અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં કુલ અને ચોખ્ખું એન.પી.એ

1. અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં કુલ એન.પી.એ [in billion]

ઉપરોક્ત આલેખ માં જોતા સ્પષ્ટ થાય છે કે અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં કુલ એન.પી.એ નું પ્રમાણ ઘણું વધારે છે અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં જાહેર ક્ષેત્રની બેંકનું કુલ એન.પી.એ(PSBGN)] 2017 માં 6847.33] નવી ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકનું કુલ એન.પી.એ (NPSBGN) [2017 માં 919.15] અને વિદેશી બેંકનું કુલ એન.પી.એ(FBGN)] 136.21] કરતા ઘણું વધારે હતું.

2. અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં ચોખ્ખું એન.પી.એ

ઉપરોક્ત આલેખ માં જોતા સ્પષ્ટ થાય છે કે અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં ચોખ્ખું એન.પી.એ નું પ્રમાણ પણ ઘણું વધારે છે.કુલ એન.પી.એ કરતા ચોખ્ખું એન.પી.એ નું પ્રમાણ ઘણું ઓછું છે .અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં જાહેર ક્ષેત્રની બેંકનું ચોખ્ખું એન.પી.એ (PSBNN) [2017 માં 3830.89] નવી ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકનું ચોખ્ખું એન.પી.એ (NPSBNN) [2017 માં 477.80] અને વિદેશી બેંકનું ચોખ્ખું એન.પી.એ (FBNN) [2017 માં 21.41] કરતા ઘણું વધારે હતું.

અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં કુલ અને ચોખ્ખું એન.પી.એ નું આંકડાકીય માહિતી દ્વારા વિશ્લેષણ:-

અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં કુલ અને ચોખ્ખું એન.પી.એ

YEAR	અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંક		જાહેર ક્ષેત્રની બેંક		નવી ખાનગી ક્ષેત્રની બેંક		વિદેશી બેંક	
	કુલ એન.પી.એ	ચોખ્ખું એન.પી.એ	કુલ એન.પી.એ	ચોખ્ખું એન.પી.એ	કુલ એન.પી.એ	ચોખ્ખું એન.પી.એ	કુલ એન.પી.એ	ચોખ્ખું એન.પી.એ
2005-06	517.53	185.43	421.17	145.66	75.99	31.70	20.37	8.08
2006-07	505.17	202.80	389.68	153.25	91.45	40.28	23.99	9.27
2007-08	566.06	247.30	406.00	178.36	129.22	56.47	30.84	12.47
2008-09	699.54	315.64	459.18	212.55	167.87	74.12	72.49	29.96
2009-10	817.18	391.27	573.01	296.43	173.07	65.06	71.11	29.77
2010-11	939.97	417.99	710.42	360.55	179.05	44.32	50.45	13.13
2011-12	1369.68	652.05	1124.88	593.91	182.10	44.01	62.97	14.12
2012-13	1927.69	986.93	1644.61	900.37	203.82	59.94	79.25	26.63
2013-14	2630.15	1426.56	2272.64	1306.35	241.84	88.62	115.65	31.60
2014-15	3229.16	1758.41	2784.68	1599.51	336.90	141.28	107.61	17.62
2015-16	6116.07	3498.14	5399.56	3203.76	558.53	266.77	157.98	27.67
2016-17	7902.68	4330.10	6847.33	3830.89	919.15	477.80	136.21	21.41

(source:- HANDBOOK OF STATISTICS ON THE INDIAN ECONOMY 2017-2018)

• એક ચાલીય વિશ્લેષણ:

• અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં કુલ એન.પી.એ

Descriptive Statistics								
	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Skewness	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error
SCBGN	12	7397.51	505.17	7902.68	2268.4067	2410.80813	1.642	.637
PSBGN	12	6457.65	389.68	6847.33	1919.4300	2137.50118	1.611	.637
NPSBGN	12	843.16	75.99	919.15	271.5825	241.10105	2.143	.637
FBN	12	137.61	20.37	157.98	77.4100	44.31495	.436	.637
Valid N (list wise)	12							

- એક ચાલીય વિશ્લેષણમાં વાસ્તવિક સંખ્યાઓનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવે છે .અહીં ઉપરોક્ત ટેબલમાં અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંક (SCB), જાહેર ક્ષેત્રની બેંક (PSB), નવી ખાનગી ક્ષેત્રની બેંક (NPB), વિદેશી બેંક (FB) ના કુલ એન.પી.એ ના આંકડાઓનું માહિતીનું વિશ્લેષણ નિરપેક્ષ માપો ન્યુનતમ, મહત્તમ, વિસ્તાર, પ્રમાણિત વિચલન) દ્વારા કરવામાં આવેલ છે.

➤ અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંક(SCB) કુલ એન.પી.એ

ઉપરોક્ત ટેબલમાં 2005-06 થી 2016-17 ના સમયગાળા દરમિયાન SCB ના કુલ એન.પી.એ નું માહિતી વિશ્લેષણ કરવામાં આવેલ છે.અહીં જોઈ શકાય છે કે SCB નું મહત્તમ કુલ એન.પી.એ 7902.68 આવેલ છે. જ્યારે ન્યુનતમ કુલ એન.પી.એ 505.17 આવેલ છે .તથા વિસ્તાર 7397.51 આવેલ છે .સરેરાશ કુલ એન.પી.એ SCB નું 2268.4067 આવેલ છે તેમજ પ્રમાણિત વિચલન 2410.80813 આવેલ છે

➤ જાહેર ક્ષેત્રની બેંક(PSB) કુલ એન.પી.એ :-

અહીં ઉપરોક્ત ટેબલમાં જોતા સ્પષ્ટ થઈ છે કે PSB નું મહત્તમ કુલ એન.પી.એ 6847.33 આવેલ છે તેમજ ન્યુનતમ કુલ એન.પી.એ 389.68 આવેલ છે તેમજ વિસ્તાર 6457.65 આવેલ છે .સરેરાશ કુલ એન.પી.એ PSB નો 1919.4300 આવેલ છે તથા તેનું પ્રમાણિત વિચલન 2137.50118 આવેલ છે .

- નવી ખાનગી ક્ષેત્રની બેંક (NPB) કુલ એન.પી.એ :-

અહીં જોતા સ્પષ્ટ થાય છે કે NPB નું મહત્તમ કુલ એન.પી.એ 919.15 આવેલ છે તથા ન્યુનતમ કુલ એન.પી.એ 75.99 આવેલ છે તથા તેનો વિસ્તાર 843.16 આવેલ છે NPB ની સરેરાશ કુલ એન.પી.એ 271.5825 આવેલ છે તથા તેનું પ્રમાણિત વિચલન 241.10105 આવેલ છે .

- વિદેશી બેંક (FB) કુલ એન.પી.એ :-

વિદેશી બેંક નું મહત્તમ કુલ એન.પી.એ 157.98 આવેલ છે તથા ન્યુનતમ કુલ એન.પી.એ 20.37 આવેલ છે તથા વિસ્તાર 134.61 આવેલ છે તેમજ સરેરાશ કુલ એન.પી.એ 77.4100 આવેલ છે તથા પ્રમાણિત વિચલન 44.31495 આવેલ છે.

ઉપરોક્ત બેન્કોમાંથી કઈ બેંકનું એન.પી.એ વધુ સ્થિર છે કે અસ્થિર તે જાણવા માટે પ્રસારના સૌથી ઉત્તમ માપ ચલનાંક નો ઉપયોગ કરી શકાય કારણકે ચલનાંક એ સાપેક્ષ માપ છે જે તુલના કરવા યોગ્ય છે.

$$\text{ચલનાંક} = \frac{\text{પ્રમાણિત વિચલન}}{X} \times 100$$

- SCB કુલ એન.પી.એ

$$= \frac{2410.80813}{2268.4067} \times 100 = 106.277$$

- PSB કુલ એન.પી.એ :-

$$= \frac{2137.50118}{1919.4300} \times 100 = 111.36$$

- NPSB કુલ એન.પી.એ :-

$$= \frac{241.10105}{271.5825} \times 100 = 88.77$$

- વિદેશી બેંક (FB) કુલ એન.પી.એ :-

$$= \frac{44.31495}{77.4100} \times 100 = 57.01$$

અહીં ઉપરોક્ત વિવિધ બેન્કોના કુલ એન.પી.એ ચલનાંક જોતા સ્પષ્ટ થાય છે કે PSB નું કુલ એન.પી.એ સૌથી વધુ (111.361) છે તેથી તે ઓછું સ્થિર છે જ્યારે FB નું કુલ એન.પી.એ સૌથી ઓછું (57.01) છે એટલેકે તે વધુ સ્થિર છે.

2. અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંક્સ ચોખ્ખું એન.પી.એ

Descriptive Statistics

	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Skewness	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error
SCBNN	12	4144.67	185.43	4330.10	1201.0517	1374.00653	1.604	.637
PSBNN	12	3685.23	145.66	3830.89	1065.1325	1246.58247	1.540	.637
NPSBNN	12	446.10	31.70	477.80	115.8642	131.15408	2.345	.637
FBNN	12	23.52	8.08	31.60	20.1442	8.71308	-.005	.637
Valid N (list wise)	12							

- અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંક (SCB) ચોખ્ખું એન.પી.એ

અહીં ઉપરોક્ત ટેબલ જોતા સ્પષ્ટ થાય છે કે SCB નું મહત્તમ ચોખ્ખું એન.પી.એ 4330.10 આવેલ છે અને ન્યુનતમ ચોખ્ખું એન.પી.એ 185.43 આવેલ છે .તેમજ તેનો વિસ્તાર 4144.67 આવેલ છે .SCB નું સરેરાશ ચોખ્ખું એન.પી.એ 1201.0517 આવેલ છે .તથા પ્રમાણિત વિચલન 1374.00653 આવેલ છે.

- જાહેર ક્ષેત્રની બેંક (PSB) ચોખ્ખું એન.પી.એ :-

ઉપરોક્ત ટેબલમાં જોઈ શકાય છે કે PSB નું મહત્તમ ચોખ્ખું એન.પી.એ 3830.89 આવેલ છે તથા ન્યુનતમ ચોખ્ખું એન.પી.એ 145.66 આવેલ છે .તેમજ તેનો વિસ્તાર 3685.23 આવેલ છે .PSB ની સરેરાશ ચોખ્ખું એન.પી.એ 1065.1325 આવેલ છે .તથા પ્રમાણિત વિચલન 1246.58247 આવેલ છે.

- નવી ખાનગી ક્ષેત્રની બેંક (NPB) ચોખ્ખું એન.પી.એ :-

NPSB નું મહત્તમ ચોખ્ખું એન.પી.એ 477.80 આવેલ છે તથા ન્યુનતમ ચોખ્ખું એન.પી.એ 31.70 આવેલ છે તેમજ તેનો વિસ્તાર 446.10 આવેલ છે .NPSB ની સરેરાશ ચોખ્ખું એન.પી.એ 115.8642 આવેલ છે તથા પ્રમાણિત વિચલન 131.15408 આવેલ છે.

➤ વિદેશી બેંક (FB) ચોખ્ખું એન.પી.એ :-

વિદેશી બેંક નું મહત્તમ ચોખ્ખું એન.પી.એ 31.60 આવેલ છે .તથા ન્યુનતમ ચોખ્ખું એન.પી.એ 8.08 આવેલ છે તથા તેનો વિસ્તાર 23.52 આવેલ છે .વિદેશી બેંક ની સરેરાશ ચોખ્ખું એન.પી.એ 20.1442 આવેલ છે.તથા પ્રમાણિત વિચલન 8.71308 આવેલ છે .

ઉપરોક્ત બેંકોમાંથી કઈ બેંકની ચોખ્ખું એન.પી.એ વધુ સ્થિર છે કે અસ્થિર છે તે જાણવા માટે પ્રસારના સૌથી ઉત્તમ માપ તરીકે ચલનાંકનો ઉપયોગ થાય છે.જે નીચે મુજબ છે.

➤ SCB ચોખ્ખું એન.પી.એ

$$= \frac{1374.00653}{1201.0517} \times 100 \quad 114.40 =$$

➤ PSB ચોખ્ખું એન.પી.એ

$$= \frac{1246.58247}{1065.1325} \times 100 \quad 1=17.03$$

➤ NPSB ચોખ્ખું એન.પી.એ

$$= \frac{131.15408}{115.8642} \times 100 \quad 113.19 =$$

➤)FB વિદેશી બેંક (ચોખ્ખું એન.પી.એ

$$= \frac{8.71308}{20.1442} \times 100 \quad 4=3.25$$

અહીં ઉપરોક્ત બેંકોમાં ચોખ્ખું એન.પી.એ ના ચલનાંક જોતા સ્પષ્ટ થાય છે .PSB નો એન.પી.એ સૌથી વધુ છે માટે તે ઓછું સ્થિર છે જ્યારે FB)વિદેશી બેંક (નું ચોખ્ખું એન.પી.એ સૌથી ઓછો છે માટે તે વધુ સ્થિર છે.

• ચલનાંક કુલ અને ચોખ્ખું એન.પી.એ

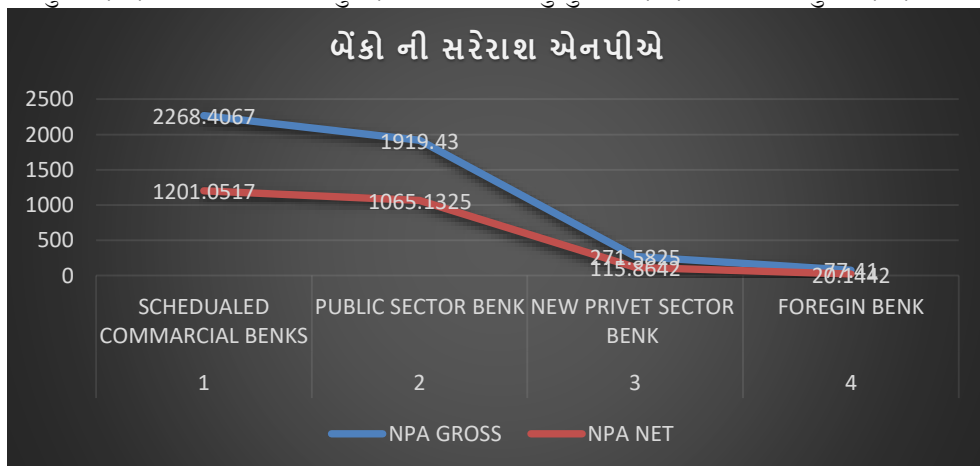
ક્રમ	બેંકનું નામ	કુલ એન એ.પી.	ચોખ્ખું એન એ.પી.
1	SCBN	106.27	114.40
2	PSBN	111.36	117.03
3	NESBN	88.77	113.19
4	FBN	57.01	43.25

ઉપરોક્ત ટેબલમાં વિવિધ બેંકોના કુલ અને ચોખ્ખું એન.પી.એ દર્શાવામાં આવેલ છે .ઉપરોક્ત વિશ્લેષણ જોતા ખ્યાલ આવે છે કે કુલ એન.પી.એ કરતા ચોખ્ખું એન.પી.એ વધુ સ્થિર છે.તેમજ PSB નો કુલ એન.પી.એ (111.36) અને ચોખ્ખું એન.પી.એ(117.03) સૌથી વધુ છે.આમ તે ઓછું સ્થિર છે જ્યારે FB નો કુલ એન.પી.એ (57.24) અને ચોખ્ખું એન.પી.એ (43.25) સૌથી ઓછો છે માટે તે વધુ સ્થિર છે.

• કઈ બેંકનું એન.પી.એ વધુ છે તે એન.પી.એ .ની સરેરાશ દ્વારા જાણી શકાય છે જે નીચે મુજબ છે.

No.	બેંક	એન એ.પી.	
		કુલ	ચોખ્ખું
1.	અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંક	2268.4067	1201.0517
2.	જાહેર ક્ષેત્રની બેંક	1919.4300	1065.1325
3.	નવી ખાનગી ક્ષેત્રની બેંક	271.5825	115.8642
4.	વિદેશી બેંક	77.4100	20.1442

ઉપરોક્ત ટેબલ જોતા સ્પષ્ટ થાય છે કે વિવિધ બેંકોમાં ચોખ્ખું એન.પી.એ કરતા કુલ એન.પી.એ સૌથી વધુ છે .અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં સૌથી વધુ કુલ એન.પી.એ અને ચોખ્ખું એન.પી.એ જાહેર ક્ષેત્રની બેંકનું છે.તેમજ સૌથી ઓછું કુલ એન.પી.એ અને ચોખ્ખું એન.પી.એ વિદેશી બેંકનું છે .

• બેંકોના કુલ એન.પી.એ અને ચોખ્ખું એન.પી.એ અને GDP વચ્ચેનો સહસંબંધ
GDP AT FACTOR COST [billion]

ક્રમ	YEAR	GDP AT FACTOR COST
1.	2005-06	32530.73
2.	2006-07	35643.64
3.	2007-08	38966.36
4.	2008-09	41586.76
5.	2009-10	45160.71
6.	2010-11	49185.33
7.	2011-12	52475.30
8.	2012-13	85462.75
9.	2013-14	90636.49
10.	2014-15	97190.23
11.	2015-16	104905.14
12.	2016-17	111854.40

(Source:- HANDBOOK OF STATISTICS ON THE INDIAN ECONOMY 2017-2018)

• વિવિધ બેંકોના કુલ અને ચોખ્ખું એન.પી.એ અને જી.ડી.પી વચ્ચેનો સહસંબંધ

1.	અનુસૂચિત કૉમર્શિઅલ બેંક(SCB) કુલ એન.પી.એ :- .892** **CORRELATION IS SIGNIFICANT THE .000 LEVEL (2- TAILED)
2.	અનુસૂચિત કૉમર્શિઅલ બેંક(SCB) ચોખ્ખું એન.પી.એ :- .894** **CORRELATION IS SIGNIFICANT THE .000 LEVEL (2- TAILED)
3.	જાહેર ક્ષેત્રની બેંક(PSB) કુલ એન.પી.એ :- .895** **CORRELATION IS SIGNIFICANT THE .000 LEVEL (2- TAILED)
4.	જાહેર ક્ષેત્રની બેંક(PSB)ચોખ્ખું એન.પી.એ :- .902** **CORRELATION IS SIGNIFICANT THE .000 LEVEL (2- TAILED)
5.	નવી ખાનગી ક્ષેત્રની બેંક(NPB)કુલ એન.પી.એ :- .816** **CORRELATION IS SIGNIFICANT THE 0.01 LEVEL (2- TAILED)
6.	નવી ખાનગી ક્ષેત્રની બેંક(NPB)ચોખ્ખું એન.પી.એ :- .761** **CORRELATION IS SIGNIFICANT THE .004 LEVEL (2- TAILED)
7.	વિદેશી બેંક (FB)કુલ એન.પી.એ :- .925** **CORRELATION IS SIGNIFICANT THE .000 LEVEL (2- TAILED)
8.	વિદેશી બેંક (FB)ચોખ્ખું એન.પી.એ :- .494

અહીં ઉપરોક્ત ટેબલમાં વિવિધ બેંકોના એન.પી.એ અને GDP વચ્ચે નો સહસંબંધ દર્શાવામાં આવેલ છે .અહીં ટેબલમાં જોઈ શકાય છે કે FBનું કુલ એન.પી.એ અને GDP વચ્ચે કાર્લપિયર્સન નો સાહસબંધનું મૂલ્ય સૌથી વધુ(925**)આવેલ છે જે દર્શાવે છે કે GDP અને FBના કુલ એન.પી.એ વચ્ચે ગાઢ સુરેખ ધન સહસંબંધ છે .

ઉપરોક્ત ટેબલમાં સ્પષ્ટ થાય છે કે એન.પી.એ અને GDPવચ્ચે ગાઢ સુરેખ ધન સહસંબંધ છે.

• REGRESSION(નિયત સબંધ રેખા)

No	આધારિત ચલરાશિ	સ્વત્રંત ચલરાશિ	A	b	T	sig	R ²
1	SCBGN	2005-06 to 2016-17	-1137799.857	567.025	5.248	.000	.707
2	SCBNN	2005-06 to 2016-17	-648931.023	323.050	5.259	.000	.708
3	PSBGN	2005-06 to 2016-17	-1008218.669	502.403	5.234	.000	.706
4	PSBNN	2005-06 to 2016-17	-593741.341	295.833	5.432	.000	.722
5	NPSBGN	2005-06 to 2016-17	-106902.216	53.304	4.292	.002	.613
6	NPSBNN	2005-06 to 2016-17	-52756.294	26.297	3.379	.007	.468
7	FBGN	2005-06 to 2016-17	-22685.430	11.321	8.023	.000	.852
8	FBNN	2005-06 to 2016-17	-2402.464	1.205	1.843	.095	.179

અહીં ઉપરોક્ત ટેબલ પરથી તારવી શકાય છે કે:

1. 2004-05 થી 2016-17 દરમિયાન સમય માં એક એકમ નો ફેરફાર થતા એટલે કે પ્રતિવર્ષ સરેરાશ SCB ના કુલ એન.પી.એ 567.025 બિલિયન નો વધારો નોંધાયેલ છે b નું આગણીત કરેલ મૂલ્ય 5.248 સાર્થક છે. SCBના કુલ એન.પી.એ થતા 70.7%ફેરફારો સમય ને આભારી છે અને અન્ય 29.3%ફેરફારો અન્ય પરિબળો ન લીધે થાય છે જેનો ઉલ્લેખ અહીં કરવામાં આવ્યો નથી.
2. 2004-05 થી 2016-17 દરમિયાન સમય માં એક એકમ નો ફેરફાર થતા એટલે કે પ્રતિવર્ષ સરેરાશ SCB ના યોજાણું એન.પી.એ 323.050 બિલિયન નો વધારો નોંધાયેલ છે b નું આગણીત કરેલ મૂલ્ય 5.259 સાર્થક છે. SCBના કુલ એન.પી.એ થતા 70.8%ફેરફારો સમય ને આભારી છે અને અન્ય 29.2 %ફેરફારો અન્ય પરિબળો ન લીધે થાય છે જેનો ઉલ્લેખ અહીં કરવામાં આવ્યો નથી.
3. 2004-05 થી 2016-17 દરમિયાન સમય માં એક એકમ નો ફેરફાર થતા એટલે કે પ્રતિવર્ષ સરેરાશ PSB ના કુલ એન.પી.એ 502.403 બિલિયન નો વધારો નોંધાયેલ છે b નું આગણીત કરેલ મૂલ્ય 5.234 સાર્થક છે. PSBના કુલ એન.પી.એ થતા 70.6 %ફેરફારો સમય ને આભારી છે અને અન્ય 29.4%ફેરફારો અન્ય પરિબળો ન લીધે થાય છે જેનો ઉલ્લેખ અહીં કરવામાં આવ્યો નથી.
4. 2004-05 થી 2016-17 દરમિયાન સમયમાં એક એકમ નો ફેરફાર થતા એટલે કે પ્રતિવર્ષ સરેરાશ PSB ના યોજાણું એન.પી.એ 295.833 બિલિયન નો વધારો નોંધાયેલ છે b નું આગણીત કરેલ મૂલ્ય 5.432 સાર્થક છે. PSBના યોજાણું એન.પી.એ થતા 72.2 %ફેરફારો સમયને આભારી છે અને અન્ય 27.8 % ફેરફારો અન્ય પરિબળો ન લીધે થાય છે જેનો ઉલ્લેખ અહીં કરવામાં આવ્યો નથી
5. 2004-05 થી 2016-17 દરમિયાન સમય માં એક એકમ નો ફેરફાર થતા એટલે કે પ્રતિવર્ષ સરેરાશ NPSB ના કુલ એન.પી.એ 53.304 બિલિયન નો વધારો નોંધાયેલ છે b નું આગણીત કરેલ મૂલ્ય 4.292 સાર્થક છે. NPSBના કુલ એન.પી.એ થતા 61.3 % ફેરફારો સમય ને આભારી છે અને અન્ય 38.7 % ફેરફારો અન્ય પરિબળો ન લીધે થાય છે જેનો ઉલ્લેખ અહીં કરવામાં આવ્યો નથી.
6. 2004-05 થી 2016-17 દરમિયાન સમય માં એક એકમ નો ફેરફાર થતા એટલે કે પ્રતિવર્ષ સરેરાશ NPSB ના યોજાણું એન.પી.એ 26.297 બિલિયન નો વધારો નોંધાયેલ છે. NPSBના યોજાણું એન.પી.એ થતા 72.2 %ફેરફારો સમય ને આભારી છે અને અન્ય 27.8 % ફેરફારો અન્ય પરિબળો ન લીધે થાય છે જેનો ઉલ્લેખ અહીં કરવામાં આવ્યો નથી
7. 2004-05 થી 2016-17 દરમિયાન સમય માં એક એકમ નો ફેરફાર થતા એટલે કે પ્રતિવર્ષ સરેરાશ વિદેશી બેંક (FB)ના કુલ એન.પી.એ 11.321 બિલિયન નો વધારો નોંધાયેલ છે b નું આગણીત કરેલ મૂલ્ય 8.023 સાર્થક છે વિદેશી બેંક (FB) ના કુલ એન.પી.એ થતા 85.2 % ફેરફારો સમય ને આભારી છે અને અન્ય 14.8 % ફેરફારો અન્ય પરિબળો ન લીધે થાય છે જેનો ઉલ્લેખ અહીં કરવામાં આવ્યો નથી.
8. 2004-05 થી 2016-17 દરમિયાન સમય માં એક એકમ નો ફેરફાર થતા એટલે કે પ્રતિવર્ષ સરેરાશ વિદેશી બેંક (FB)ના યોજાણું એન.પી.એ 1.205 બિલિયન નો વધારો નોંધાયેલ છે. વિદેશી બેંક (FB)ના કુલ એન.પી.એ થતા 17.9 % ફેરફારો સમય ને આભારી છે અને અન્ય 82.1 % ફેરફારો અન્ય પરિબળો ન લીધે થાય છે જેનો ઉલ્લેખ અહીં કરવામાં આવ્યો નથી.

તારણો:

1. 2005-06 થી 2016-2017 સુધીના સમયગાળા દરમિયાન અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં કુલ એન.પી.એ નું પ્રમાણ યોજાણું એન.પી.એ ના પ્રમાણ કરતા ઘણું વધારે છે
2. અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં કુલ એન.પી.એ ની તુલનામાં યોજાણું એન.પી.એ વધુ અસ્થિર છે
3. અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં જાહેર ક્ષેત્રની બેંકનું યોજાણું એન.પી.એ કુલ એન.પી.એ ની તુલના માં વધુ અસ્થિર છે. જાહેર ક્ષેત્રની બેંકની કુલ એન.પી.એ યોજાણું એન.પી.એ જાહેર ક્ષેત્રની બેંકની કુલ એન.પી.એ કરતા વધુ સ્થિર છે
4. અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં વિદેશી બેંકની કુલ એન.પી.એ ની તુલના માં યોજાણું એન.પી.એ વધુ સ્થિર છે. વિદેશી બેંક ની કુલ એન.પી.એ યોજાણું એન.પી.એ અન્ય બેંક ની તુલના માં વધુ સ્થિર છે
5. અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં સરેરાશ કુલ એન.પી.એ નું પ્રમાણ યોજાણું એન.પી.એ કરતા બમણું છે
6. જાહેર ક્ષેત્રની બેંકની સરેરાશ યોજાણું એન.પી.એ નવી ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકની તુલના માં 949.2683 બિલિયન જેટલી વધુ છે.
7. વિદેશી બેંક ની સરેરાશ યોજાણું એન.પી.એ પ્રમાણ અન્ય બેંકો ની તુલના માં ઘણું ઓછું છે]20.1442]
8. અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંક અને GDP વચ્ચે ઘાટ સુરેખ ધન સહસંબંધ છે. વિદેશી બેંકની કુલ એન.પી.એ યોજાણું એન.પી.એ વચ્ચે સૌથી વધુ સહસંબંધ નું મૂલ્ય આવેલ છે.
9. 2004-05 થી 2016-17 દરમિયાન સમય માં એક એકમ નો ફેરફાર થતા એટલે કે પ્રતિવર્ષ સરેરાશ અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકના કુલ એન.પી.એ માં અનુક્રમે 567.025 બિલિયન અને 323.050 બિલિયનનો, જાહેર ક્ષેત્રની બેંકના કુલ એન.પી.એ માં અનુક્રમે 502.403 બિલિયન અને 295.833 બિલિયનનો, નવી ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકના કુલ એન.પી.એ માં અનુક્રમે 53.304 બિલિયન અને 26.297 બિલિયનનો, વિદેશી બેંકના કુલ એન.પી.એ માં અનુક્રમે 11.321 બિલિયન અને 1.205 બિલિયનનો વધારો નોંધાયો.

સૂચનો :

અનુસૂચિત કોમર્શિઅલ બેંકમાં જાહેરક્ષેત્રની બેંકનું એન.પી.એ ઘણું વધારે છે.જેનું કારણ બેંકો ની અયોગ્ય ધિરાણ નીતિ અને ભ્રષ્ટચાર ગણાવી શકાય છે .જાહેરક્ષેત્રની બેંકમાં ધિરાણ નીતિ પારદર્શક બનાવવી. જે વ્યક્તિ,પેઢી,કે ઉદ્યોગ ને ધિરાણ આપવામાં આવે છે તેની યોગ્ય ચકાસણી કરવા માટે યોગ્ય સમિતિ ની નિમાણુંક કરવી કે જેથી બેંકિંગ વિભાગમાં ભ્રષ્ટચાર ન આવે.

સંદર્ભ સૂચિ:

પુસ્તકો:-

1. કાજલ દાદલ, (" (2018ભારતીય અર્થતંત્ર અને આયોજન "Published by world in box (Knowledge Sharing Pvt. Ltd, ભાવનગર, બીજી આવૃત્તિ (2018)પાના નંબર 236થી 292.
2. Ramesh sing (2018), Indian economy, published by McGraw Hill Education (India) Privet Limited Chennai, 10th Edition, page No 12.1-12.43.
3. પ્રો.હેમન્તકુમાર શાહ અને પ્રો.આત્મન શાહ)2018), "ભારતીય અર્થતંત્ર", પ્રકાશન વેદવ્યાસ વિદ્યાપીઠ ગાંધીનગર,પ્રથમ આવૃત્તિ)જૂન 2018) પાના નંબર 440 થી 448.
4. V.K.Puri, S.K. Misra, (2016) "Indian economy Himalaya publication house"
5. HANDBOOK OF STATISTICS ON THE INDIAN ECONOMY 2017-2018
[<https://dbie.rbi.org.in>]

Websites:

1. <https://m.hindustantimes.com> [28-1-2019,8:58am]
2. <https://mayurvadhya.blogstop.com> [28-1-2019 ,9:17am]
3. <http://iashindi.com/article/economica/ npa> [4-2-2019 ,8:26]
4. <https://www.investopedia.com> [14-1-2019,8am]
5. <https://taxguru.in> [4-2-2019,8:36]
6. https://en.wikipedia.org/wiki/Non-performing_asset [4-2-2019,8:50]